

Domov>Vaše pravice>Pravice mladoletnikov v sodnem postopku

Pravice mladoletnikov v sodnem postopku

Hrvaška

### Pravna sposobnost otrok

Otroci na Hrvaškem imajo pravno sposobnost (sposobnost biti subjekt pravic in obveznosti) in procesno sposobnost (sposobnost biti tožeča ali tožena stranka v sodnem postopku). Otroci lahko pridobijo sposobnost opravljanja pravnih dejanj (sposobnost sklepanja pogodb in ustvarjanja pravnih učinkov, ki jo običajno pridobijo, ko dopolnijo 18 let), če sklenejo zakonsko zvezo, postanejo starši (pri starosti najmanj 16 let) ali sklenejo pogodbo o zaposlitvi (pri starosti najmanj 15 let).

### Dostop do posebnih postopkov

Zadevni deležniki, ki lahko sodelujejo v **kazenskem postopku**, v katerega so vključeni otroci, so:

varuh otrokovih pravic (*pravobranitelj za djecu*);

specializirani policisti z ministrstva za notranje zadeve, ki so usposobljeni za delo z otroki, ki se znajdejo v vlogi žrtve ali storilca kaznivega dejanja;

sodišča in sodniki za mladoletnike v kazenskih postopkih, v katere so vključeni otroci;

državni tožilec pri državnem tožilstvu, odgovoren za mladoletnike;

odvetniki, specializirani za postopke v zvezi z otroki, ki jih glede na potrebe imenuje predsednik sodišča s seznama hrvaške odvetniške zbornice (*Hrvatska odvjetnička komora*) (po navadi kot zagovornike);

socialni delavci, ki imajo pomembno vlogo v kazenskih postopkih, v katere so vključeni otroci;

posebne ambulante in bolnišnice za otroke;

številne specializirane nevladne organizacije, strokovni svetovalci z nepravniških področij (pri sodiščih za mladoletnike in državnem tožilstvu), prostovoljci itd.

Sodelovanje otroka ali mladoletnika (do 23. leta starosti) v sodnem postopku, kadar je otrok storilec kaznivega dejanja, ureja zakon o sodiščih za mladoletnike (*Zakon o sudovima za mladež*).

Civilne postopke, vključno s tistimi, v katere so vključeni otroci, vodijo občinska sodišča (*općinski sudovi*), ker ne obstajajo posebna sodišča, ki bi obravnavala samo spore, v katere so vključeni otroci in mladoletniki. Na prvi stopnji so za zadeve s področja preživnine, obstoja ali neobstoja zakonske zveze, razveljavitve in razveze zakonske zveze, ugotavljanja ali izpodbijanja očetovstva ali materinstva ter vzgoje in varstva otroka in starševske skrbi pristojna občinska sodišča.

Centri za socialno delo (*Centri za socijalnu skrb*) so javni organi, katerih cilj je zaščititi otroke in jim zagotavljati podporo, imajo pa tudi možnost vplivati na odločitve sodišča. Centri za socialno delo lahko imajo pravni status stranke v postopku ali pa lahko sodelujejo kot intervenienti. Ti centri imajo različne možnosti varstva koristi otroka, saj imajo pomembno vlogo pri varstvu otrok v sodnih postopkih.

Varuh otrokovih pravic je neodvisen organ, ki je odgovoren samo parlamentu ter ima cilj varovanja, spremljanja in uveljavljanja pravic in koristi otrok.

Ne obstajajo posebna sodišča ali institucije, ki bi obravnavale izključno otroke in mladoletnike v upravnih postopkih. Obstoječa upravna sodišča (*upravni sudovi*) imajo splošno pristojnost za obravnavo upravnih sporov, vključno s tistimi, ki vključujejo otroke/mladoletnike.

Vsi pristojni organi, vključeni v kazenski postopek, v katerega so kot obdolženci ali žrtve vključeni otroci ali mladoletniki, morajo ravnati hitro in postopek čim prej končati. V skladu z zakonom o sodiščih za mladoletnike (*Zakon o sudovima za mladež*) so kazenski postopki zoper mladoletnike ali mlade odrasle ali v primerih pravnega varstva otrok nujni in jih je treba sprožiti ter sprejeti ustrezne odločitve brez nepotrebnega odlašanja. Sodni postopki zoper mladoletne storilce kaznivega dejanja ter preiskave in postopki policije in tožilstva so nujni.

Zamude pri izvrševanju kazenskih sankcij zoper mladoletnike je treba čim bolj zmanjšati, sodišče pa mora tak postopek začeti brez nepotrebnega odlašanja, potem ko odločitev sodišča postane pravnomočna in ni nobenih pravnih ovir za njeno izvršitev.

Postopki, v katerih se odloča o osebnostnih pravicah otroka, so nujni; prvi narok se opravi v petnajstih dneh od začetka postopka. V postopkih glede začasnih odredb, varstva in vzgoje otrok ter osebnih stikov z otrokom ter glede vrnitve otroka se odločitve sprejemajo in odločbe izrekajo v tridesetih dneh od začetka postopka. Drugostopenjsko sodišče mora sprejeti odločitev in izreči odločbo v tridesetih dneh od prejetja pritožbe.

V skladu z zakonikom o kazenskem postopku (*Zakon o kaznenom postupku*) ima žrtev, ki je otrok ali mladoletnik, pravico do izjave, pričanja in sodelovanja v kazenskem postopku. Otroci ali mladoletniki imajo tudi pravico prejeti ustrezna dejstva in predložiti dokaze v zvezi s kaznivim dejanjem in kazenskim postopkom ter pravico do pritožbe. Pravico imajo zastavljati vprašanja osumljencem, pričam in izvedencem na sodnih narokih ter predložiti svoja mnenja in pojasnila glede takega pričanja.

V praksi strokovnjaki, ki sodelujejo v postopkih za varstvo otrok, ocenjujejo koristi otroka in lahko sodišču predlagajo ukrep za varstvo otrok. Korist otroka se presoja na podlagi načel in metod dela socialnih delavcev, psihologov, učiteljev in drugih.

Da se zagotovi skladnost z Evropsko konvencijo o uresničevanju otrokovih pravic, lahko sodišče otroku dodeli posebnega zastopnika, kadar nosilec starševske odgovornosti ne more zastopati otroka zaradi navzkrižja interesov. Tak zastopnik je po navadi odvetnik z ustreznimi izkušnjami v postopkih v zvezi z otroki. Posebni zastopniki se lahko dodelijo v nekaterih sodnih postopkih glede pridržanja otroka ali mladoletnika, v primeru ločitve in posvojitve in v zadevah glede varstva osebnostnih pravic in koristi otroka.

Varstvo koristi otroka je eno od načel hrvaške ustave, ki med drugim določa, da so starši odgovorni za vzgojo, dobrobit in izobraževanje svojih otrok ter da morajo svojim otrokom zagotoviti celovit in usklajen osebnostni razvoj. V skladu z zadevno zakonodajo mora država posebno pozornost nameniti sirotam in mladoletnikom, ki jih starši zanemarjajo, vsaka oseba pa mora zaščititi otroka in obvestiti zadevne organe o kakršni koli morebitni škodi, ki se povzroča otroku. Mladi, matere in invalidi so upravičeni do posebnega varstva na delovnem mestu. Vsi bi morali imeti dostop do izobraževanja pod enakimi pogoji.

Obvezno šolanje je po zakonu brezplačno.

### Spremljanje izvrševanja odločb v postopkih, ki vključujejo otroke

Hrvaška je sprejela zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, izrečenih mladoletnikom, obsojenim za kazniva dejanja in prekrške (*Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje*).

Namen navedenega zakona je urediti naslednje:

pogoje za izvrševanje kazenskih sankcij, ki se izrečejo otrokom/mladoletnikom v kazenskem postopku zaradi storjenih kaznivih dejanj, zlasti glede vzgojnih ukrepov, prestajanja kazni v zaprtih zavodih za mlade in varnostnih ukrepov, ter

pogoje za izvrševanje kazenskih sankcij za prekrške, ki so jih storili otroci/mladoletniki.

Predstavniki pristojnega centra za socialno delo imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju ustrezne obravnave otrok, ki so storili kaznivo dejanje.

Center za socialno delo je odgovoren tudi za pozivanje otrok in njihovo usmerjanje k izvrševanju vsakega vzgojnega ukrepa, pri čemer jim zagotavlja vse potrebne informacije in podporo. Namen vzgojnih ukrepov je mladoletnim prestopnikom zagotoviti varstvo, skrb, pomoč, nadzor ter splošno ali poklicno izobraževanje in tako vplivati na njihovo vzgojo in izoblikovanje osebnosti ter izboljšati njihov občutek za odgovornost, da dejanja ne bodo ponovili. Vrste vzgojnih ukrepov so: sodni opomin, posebne obveznosti (kot so opravičilo oškodovancu; odprava škode, povzročene s kaznivim dejanjem, v skladu z zmožnostmi otroka; redno šolanje; redno delo; usposabljanje za poklic, ki ustreza njihovim sposobnostim in željam; pridobitev zaposlitve in vztrajanje pri njej; uporaba dohodka pod nadzorom in po nasvetu upravitelja vzgojnega ukrepa; vključevanje v delo humanitarnih organizacij ali lokalne ali okoljevarstvene dejavnosti; prepoved obiskovanja določenih krajev ali dogodkov ali druženja s posamezniki, ki slabo vplivajo nanje; zdravljenje ali zdravljenje odvisnosti od drog ali druge odvisnosti s soglasjem zakonitega zastopnika mladoletnika; sodelovanje v individualni ali skupinski psihosocialni terapiji v mladinskem svetovalnem centru; udeleževanje tečajev za poklicno usposabljanje; prepoved zapuščenja svojega stalnega ali začasnega prebivališča za daljše časovno obdobje brez odobritve centra za socialno delo; napotitev na pristojni center za opravljanje voznškega izpita za preverjanje znanja prometnih predpisov; prepoved približevanja ali nadlegovanja žrtve), dodatna skrb in nadzor, dodatna skrb in nadzor med dnevnim varstvom v popravnem zavodu, napotitev v disciplinski center, napotitev v prevzgojno institucijo, napotitev v center za pridržanje, napotitev v posebno prevzgojno institucijo.

Prestajanje kazni v zaprtem zavodu za mlade je posebna vrsta odvzema prostosti in se mora izreči pod posebnimi pogoji, ki jih je treba izpolniti za njegovo izrekanje, njegovo trajanje in namen ter omejitve kazenske sankcije. Starejšim mladoletnim storilcem kaznivega dejanja (ki so stari vsaj 16 let, vendar v času, ko je bilo storjeno kaznivo dejanje, še niso dopolnili 18 let) se lahko izreče prestajanje kazni v zaprtem zavodu za mlade, če so storili kaznivo dejanje, za katerega je predpisana kazen zapora treh let ali več, in kadar zaradi narave in resnosti kaznivega dejanja ter visoke stopnje krivde vzgojni ukrep ni upravičen. Otroke ali mladoletnike, ki nimajo pravne sposobnosti, zastopa pravni zastopnik, ki jim zagotavlja informacije o odločitvah sodišča in izvrševanju kazenskih sankcij.

Sodišča lahko med izvršilnim postopkom sprejmejo nekatere zaščitne ukrepe, s katerimi zaščitijo otroke ali mladoletnike pred nepotrežno škodo po izvedbi izvensodnega postopka. Ti zaščitni ukrepi so: omejevanje neprimernih stikov ali omejeni stiki s staršem, starim staršem, bratom ali sestro (oziroma polbratom ali polsestro) otroka ali zakoncem otroka.

## **Dostop do pravnih sredstev**

### **(a) Kazenski postopek**

Vsaka oseba se lahko pritoži zoper sodbo pristojnega sodišča v skladu z veljavnimi določbami zakonika o kazenskem postopku. Zoper sodbo sodišča prve stopnje se lahko pritožijo otrok ali mladoletnik, ki je žrtev kaznivega dejanja, državni tožilec, obdolženec in njegov zagovornik. Oškodovanec se lahko pritoži zoper sodbo zaradi odločitve sodišča v zvezi s stroški kazenskega postopka ali na podlagi odškodninskega zahtevka. Če pa je državni tožilec prevzel kazenski pregon od oškodovanca, ki nastopa kot zasebni tožilec, se slednji lahko pritoži iz kakršnih koli razlogov, zaradi katerih je mogoče sodbo izpodbijati. Vse osebe, ki imajo pravico do pritožbe zoper sodbo, s katero se izreče kazen ali vzgojni ukrep zoper mladoletnika, ali zoper odločbo o prekinitvi postopka, lahko to storijo v osmih dneh od prejema sodbe ali sodne odločbe. Zagovornik obdolženca, državni tožilec, zakonec, sorodnik v ravni črti, posvojitelj, skrbnik, brat, sestra ali rejnik lahko vložijo pritožbo v korist mladoletnika tudi proti njegovi volji. Sodišče druge stopnje lahko spremeni odločitev sodišča prve stopnje z izrekom strožjih sankcij zoper mladoletnika le, če se to predlaga v pritožbi.

### **(b) Civilni postopek**

Otroci in mladostniki, vključeni v sodni postopek, imajo pravico vložiti pritožbo, drugo pravno sredstvo ali ukrep na podlagi splošnih pravil iz zakonika o civilnem postopku (*Zakon o parničnem postopku*) in zakona o obligacijskih razmerjih (*Zakon o obveznim odnosima*).

Ker otroci in mladostniki na splošno nimajo pravne sposobnosti, posebne ukrepe v njihovem imenu sprejmejo njihovi starši ali skrbniki kot njihovi pravni zastopniki. Otrokov pravni zastopnik je upravičen do opravljanja vseh procesnih dejanj v imenu otroka, vključno z vložitvijo pritožbe. Zoper sodbe sodišč prve stopnje se lahko vložijo pritožbe, ki odloži izvršitev zadevne odločbe sodišča. Pritožbo je mogoče vložiti zaradi hude kršitve določb, ki urejajo civilne postopke, napačne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja in napačne uporabe materialnega prava. Rok za vložitev pritožbe zoper sodbo sodišča prve stopnje je običajno 15 dni od prejema sodbe.

### **Posvojitev**

Družinski zakon (*Obiteljski zakon*) ureja posvojitev kot posebno obliko družinskopravne skrbi in pravnega varstva otrok, ki so brez ustrezne starševske skrbi, kar ustvarja trajen odnos med starši in otrokom ter posvojiteljem podeljuje starševsko pravico. Posvojitelji morajo biti hrvaški državljani (v izjemnih primerih so lahko tuji državljani, če je to v otrokovo posebno korist), stari najmanj 21 let in vsaj 18 let starejši od posvojenega otroka. Otroka lahko skupaj posvojita zakonca ali partnerja v zunajzakonski skupnosti, en zakonec/partner v zunajzakonski skupnosti, če je drugi zakonec/partner v zunajzakonski skupnosti starš ali posvojitelj, in sicer s soglasjem drugega zakonca/partnerja v zunajzakonski skupnosti, ter oseba, ki ni sklenila zakonske zveze in ni v zunajzakonski skupnosti.

Posvojitev je mogoča do otrokovega 18. leta, če otrok izpolnjuje pravne zahteve za posvojitev in če je to v otrokovo korist. Otrok, ki je dopolnil 12 let, mora dati pisno soglasje za posvojitev.

Postopek posvojitve vodi center za socialno delo v kraju stalnega ali začasnega prebivališča morebitnih posvojiteljev.

Če je posvojitelj ali otrok tujec, se lahko posvojitev opravi le s predhodnim soglasjem ministrstva, pristojnega za socialno varstvo.

Zadnja posodobitev: 19/05/2021

Strani v jeziku države članic pripravljajo posamezni nacionalni organi, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za informacije ali podatke, ki jih vsebuje oziroma na katere se sklicuje ta dokument. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.